
Alexin Zoltán

PhD, a Szegedi Tudományegyetem egyetemi adjunktusa

E-mail: alexin@in.u-szeged.hu

A statisztikai táblázatokban található kis előfordulási számokkal kapcsolatos angol bírósági ítélet

A személyes adatok védelméhez és az információszabadsághoz való jog más alapvető jogokkal összehasonlítva nagyon fiatal. Az Európai Unióban általánosan csak 2009. december 1-jétől van érvényben, amikor hatályba lépett az Európai Unió Alapjogi Chartája.¹ Az egyes tagállamokban nem alapvető jogként már korábban is létezett, de két-három évtizednél nagyobb múltra így sem tekinthet vissza. A fogalmak és definíciók finomítása fontos kérdés, és ebben nagy szerepe van az alapvető kérdések tisztázására irányuló próbapereknek. Az ilyen ügyek jelentőségét nem a perben vitatott sérelem adja, hanem az, hogy az ítélet eddig megválaszolatlan, alapvető jogi kérdést tesz tisztába, esetenként radikálisan megváltoztatva a korábban elterjedt közfelfogást.

Az alapvető jogok értelmezésével kapcsolatos perek viteléhez komoly szaktudás szükséges. Először is azért, mert meg kell találni a megfelelő jogesetet, vagy esetleg mesterségesen létre kell hozni, majd kiválasztani azt a jogi lehetőséget, hogy ebből egy pert lehessen kreálni. Az ilyen ügyek nem érnek véget a rendes bíróságokon, hanem el kell vinni őket a fellebbezési lehetőségek végső határáig, az alkotmánybíróságig vagy valamely nemzetközi bíróságig. Sokszor a pereket polgárjogi aktivizmusnak állítják be, de valójában jó nevű nemzetközi jogászok, esetenként egyetemi tanárok állnak az adott ügy mögé felperesnek, és egész életművüket, tudományos munkásságukat ütköztetik a napi ítélkezéssel, jogalkalmazással. *Richardson és szerzőtársai (Richardson et al. [2012])* könyvükben olyan peres ügyeket ismertetnek, amelyeket a XIX. század végén indítottak személyes adatok védelme körében elszenvedett sérelmek ügyében Nagy-Britanniában vagy gyarmatain. Természetesen akkor még a személyes adat fogalma nem létezett, ezért a szokásos polgári jog alapelvei, például a kártérítéssel kapcsolatos jog alapján építették fel a pert. Az okozott kár kötelező megtérítésének elve a római jogból ered, és a mai napig része a polgári jognak.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Napjainkban az Európai Unió egyes tagállamainak statisztikai hivatalai kiterjedt adatgyűjtést folytatnak, amelynek során személyes, sőt időnként szenzitív információkat is összegyűjtenek (például a magyarországi népszámlálások a fogyatékosokra vonatkozó adatok esetében). Nemzeteken átnyúló szakmai egyetértés van abban, hogy a hivatalok által publikált adatoknak olyanoknak kell lenniük, hogy ne tegyék lehetővé azoknak a személyeknek az azonosítását, akikre vonatkoznak. A kétezres években több olyan eset került napvilágra, amikor ártalmatlannak látszó publikált adatok alapján sikerült konkrét személyeket azonosítani (Alexin [2014]). Az Egyesült Államok Szabványügyi Hivatala 2015 októberében elérhetővé tett egy, a körültekintő anonimizálásra vonatkozó szabványt (Garfinkel [2015]).

Az azonosítható személyes adatokat is tartalmazó statisztikai táblázatokban a kis értékeket nem tanácsos publikálni. A kis értékeket tartalmazó cellák üresen hagyása az egyik eszköz arra, hogy meggátoljuk az adatok mögött található személyek azonosítását, de ezen kívül még több, alternatív eszköz is van (például a kvantálás, barnardizáció, kerekítés stb.). Az Egyesült Államok Szövetségi Statisztikai Módszertani Bizottságának 22-es számú munkanyagában ezek ajánlásként szerepelnek.² Az Egyesült Királyság Nemzeti Statisztikai Hivatala először 2005-ben adott ki egy útmutatót az angol abortuszstatisztika adatvédelmi kérdéseivel kapcsolatban, amit aztán 2011-ben az ismertetésre kerülő ítélet nyomán megújítottak.³

A következőkben azt a jogi esetet ismertetjük, amellyel kapcsolatban az Egyesült Királyság és Wales közigazgatási ügyekben illetékes táblabíróságán született jogerős bírói döntés. A perben az igen érzékeny személyes adatokból kapott, aggregált statisztikai adatokról mondta ki a bíróság, hogy azok szabadon publikálhatók, annak ellenére, hogy ezt az Egészségügyi Minisztérium kockázatosnak tartotta.

Az Egyesült Királyság és Wales abortuszról szóló törvénye⁴ alapján az elvégzett abortuszokról jelentést kell írnia a végrehajtó orvosnak, és azt elküldenie a tisztifőorvosnak egy nyomtatványon⁵. Az évente elvégzett beavatkozásokról minden évben statisztikai jelentést készít a Nemzeti Statisztikai Hivatal. Abban az esetben, ha a terhesség megszakítására azért került sor, mert a magzat súlyos fejlődési rendellenességet mutatott, akkor a nyomtatványon meg kellett adni ezt a rendellenességet. Az egyes rendellenességek részletes előfordulási adatait az éves jelentés tartalmazta (lásd például a 2002-es jelentés 17. oldalán)⁶. Jogszabályváltozás miatt 2003-tól az éves jelentést már az Egészségügyi Minisztérium készítette el, azonban úgy találták, hogy a részletes, a különböző rendellenességeket és az előfordulásuk számát tartalmazó táblá-

² <http://fcs.m.sites.usa.gov/files/2014/04/spwp22.pdf>

³ <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/best-practice/disclosure-control-of-health-statistics/confidentiality-guidance.pdf>

⁴ Abortion Act 1967, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1967/87/contents>

⁵ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/204074/HSA4-form.pdf

⁶ <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20040726025155/http://publications.doh.gov.uk/public/sb0323.pdf>

zat publikálása veszélyes lehet, és ezért ezt kihagyták a jelentésből. A táblázatban az előfordulási számok több esetben nem érték el a tízet. A legfrissebb, 2014-es statisztika elérhető az interneten,⁷ egy Excel állományban található a táblázatok.

Az eset előzményeit az angol Adatvédelmi Hivatal weboldalán található határozat (ICO [2008]) és a jogerős bírósági ítélet⁸ alapján foglaljuk össze.

A ProLife Alliance egy olyan civil szervezet, amely figyelemmel kíséri a terhességmegszakításokat, különösen a 24 hetesnél idősebb magzatok esetén.⁹ A 2001-es táblázatban szerepelt egy ajak- és szájpad hasadék fejlődési rendellenesség miatt megszakított 24 hetesnél idősebb terhesség. A társaság egy tagja haladéktalanul rendőrségi feljelentést tett a londoni rendőrkapitányságon illegális abortusz gyanúja miatt. A rendőrség megkapta az tisztifőorvostól a kitöltött nyomtatványt, és elkövette azt az indiszkréciót, hogy nyilvánosságra hozta azt, hogy melyik illetékes vidéki rendőrkapitánysághoz továbbították az ügyet. Ott viszont csak egyetlen kórház volt a közelben, és rövid időn belül az újságírók meg is találták az abortuszt elvégző orvost. Addig zaklatták folyamatosan, amíg be nem ismerte. A rendőrség később bűncselekmény hiányában ejtette az ügyet. Az abortuszstatisztika alapján az Egészségügyi Minisztérium maga is végzett helyszíni ellenőrzéseket egy-egy esetben, de szabálytalanságot nem találtak.

Mivel sem a 2003-as, sem a 2004-es évre készült statisztika nem tartalmazta a fejlődési rendellenességek részletes táblázatát, csak a rendellenességek együttes előfordulásának számát, ezért 2005. február 21-én az információs szabadság törvényre¹⁰ hivatkozva a ProLife Alliance kérte a korábbi formában a részletes adatokat az Egészségügyi Minisztériumtól. A minisztérium válaszában a publikálás veszélyességére hivatkozva megtagadta a táblázat elküldését. A ProLife Alliance tett még egy próbálkozást május 24-én és a véleményének felülvizsgálatára kérte fel a minisztériumot. A minisztérium időközben a Nemzeti Statisztikai Hivatal segítségét és egy szakmai útmutató elkészítését kérte, amely támpontot adna számára a statisztika elkészítéséhez. Az útmutató 2005 júliusában készült el. A minisztérium pedig egy részletesebb táblázatot állított össze ennek alapján, és azt publikálta is, de a 10-nél kisebb számokra cellaelnyomást alkalmazott. A panaszos 2006 januárban az adatvédelmi hatósághoz fordult, panaszt tett az Egészségügyi Minisztérium ellen, amiért az nem folytatta le a felülvizsgálatot, és nem adta ki neki az adatokat. A biztos kérte, hogy a panaszos várja meg a felülvizsgálat hivatalos eredményét. A minisztérium 2006. április 7-én kelt levelében adott tájékoztatást a felülvizsgálatról és elutasította a ProLife kérését, azzal, hogy egy kissé részletesebb táblázatot már közzé tett. Május-

⁷ <https://www.gov.uk/government/statistics/report-on-abortion-statistics-in-england-and-wales-for-2014>

⁸ http://www.informationtribunal.gov.uk/DBFiles/Appeal/i344/CO-13544-2009_HC_Judgment_20110420.pdf

⁹ A jogi szabályozás szerint, ilyen idős magzatok életét már csak akkor lehet elvenni, ha súlyos fejlődési rendellenesség mutatható ki náluk. Az ajak- és szájpadhasadék sebészetiileg korrigálható, és így nem összeegyeztethetetlen az élettel.

¹⁰ Freedom of Information Act 2000, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36/contents>

ban a ProLife ismét az adatvédelmi hatósághoz fordult és arra kérte, hogy kötelezze a minisztériumot minden kért adat kiadására.

Az Adatvédelmi Hivatal határozata 2008. július 28-án született meg (*ICO* [2008]), amelyben helyt adott a ProLife kérésnek és kötelezte a minisztériumot a teljes táblázat közzétételére. A határozat ellen a minisztérium első fokon az Információs Közigazgatási Bírósághoz fordult, ez ismét a biztosnak adott igazat, és fellebbezés után került az ügy a Londoni Közigazgatási Táblabíróságra. Itt már jogerős ítélet született, amely ismét az adatvédelmi biztosnak adott igazat. További fellebbezés nem történt, a felek a döntésben megnyugodtak és elfogadták.

A Nemzeti Statisztikai Hivatal 2005-ös útmutatója szerint a nem biztonságos cellák az abortuszstatisztikában azok, amelyek értéke zéró, kivéve, ha logikailag más értéke is lehetséges; kisebb mint 5 és egy régióra (vagy Walesre) vonatkozik; kisebb mint 10 és egy tetszőleges, de a régiónál kisebb földrajzi területre vonatkozik; kisebb mint 10, ha különösen szenzitív adatra vonatkozik; kisebb mint 10, ha egy vagy két orvosra, illetve egy vagy két kórházra vonatkozik. A különösen szenzitív változók: a fiatal életkor (15 évesnél fiatalabb), a terhesség kora 24 hetesnél idősebb, az orvosi diagnózisok, a terhességmegszakítás módja a terhesség kora szerint. A nem biztonságos cellák esetén cellaelnyomást ajánlott alkalmazni.

Az előzményekhez tartozik egy másik ügy is: a skót Adatvédelmi Hivatal és az Egészségügyi Szolgáltatások Tervezésének Hivatala közötti per.¹¹ Ennek az ügynek a tárgya az volt, hogy egy parlamenti képviselő a hivataltól, az információs szabadság törvényre hivatkozva, kérte a választókeretében újonnan felfedezett gyermek (0-tól 14 éves korig) leukémiás betegek számát a 2002. és 2003. évekre vonatkozóan, életkor és nem szerinti bontásban. A közelben atomerőmű és használt fűtőelem feldolgozó üzem működik, amelyek egészségügyi kockázatot jelenthetnek. A kérést az iroda elutasította, hivatkozva az indirekt azonosíthatóság kockázatára, ezért a kérelmező a skót adatvédelmi hatósághoz fordult. Az Adatvédelmi Hivatal elismerte az adatok kockázatosságát, ezért az ún. barnardizáció elvégzésére kötelezte az irodát. A módszer lényege, hogy a kis számokat tartalmazó cellákat perturbálják: a zéró marad zéró, ha az érték 1, akkor véletlen módon 0-t vagy 1-et; ha 2–4 közötti akkor 0-t, +1-et vagy –1-et hozzáadnak. Ilyen módon a pontos adatokat a kérelmező nem ismerheti meg, de a tendencia így is megfigyelhető. A határozat ellen a hivatal fellebbezett arra hivatkozva, hogy a barnardizált adat továbbra is alkalmas lehet konkrét személyek azonosítására. Az ügy a Legfelsőbb Bíróságig jutott el, de a bírói tanács nem jutott egyezsége. Az ítéletet az elnök szava döntötte el, ugyanakkor a helyi szabályok szerint ilyenkor az nem kötelező. Az adatvédelmi hatóságot kötelezték egy megismételt eljárásra, amelyben az állapítsa meg, hogy a kért barnardizált adatok végül is személyes adatoknak tekinthetők-e. Ha az eredmény nem, akkor az adatokat ki kell adni a képviselőnek.

¹¹ <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldjudgmt/jd080709/comm.pdf>

Az Egyesült Királyság Adatvédelmi Hivatala hosszú idő után hozta meg a határozatát (majdnem két év elteltével) az abortuszstatisztikás esettel kapcsolatban. Megvárták, amíg a skót parlamenti képviselő ügye a Legfelsőbb Bíróságon véget ér. Az adatvédelmi biztos hangsúlyosan vette figyelembe az Nemzeti Statisztikai Hivatal által kibocsátott útmutatót, és alkalmazta azt a konkrét adatkérésre. Kötelezte az Egészségügyi Minisztériumot a teljes abortuszstatisztika átadására a ProLife Alliance számára cellaelnyomás nélkül.

Az Egészségügyi Minisztérium nem fogadta el ezt a döntést, és keresetet nyújtott be ellene az Információs Közigazgatási Bírósághoz. A minisztérium vitatta azt, hogy az adatok nem lennének személyazonosításra alkalmasak, a különösen szenzitív cellák esetében pedig hivatkozott a Nemzeti Statisztikai Hivatal útmutatójára, amely a különösen szenzitív cellák elnyomását ajánlotta. A minisztérium egy másik incidensre is hivatkozott, egy kilenc éves lány esetére. Itt arról volt szó, hogy újságcikk jelent meg arról, hogy abortuszt hajtottak végre egy kilenc éves lányon, akit meg is nevezett a cikk, azonban itt az újságíró az értesülését nem az abortuszstatisztikából szerezte. Az viszont igaz volt, hogy utóbb a statisztikát elővéve egyértelműen azonosítható volt benne. A biztos ezt sem értékelte úgy, hogy ez bizonyíték lett volna arra, hogy a kért adatok személyazonosításra alkalmasak lennének.

Az adatvédelmi biztos az útmutatót vette szintén alapul, és azzal érvelt, hogy a kért összesített adatok a teljes Egyesült Királyságra vonatkoznak (a régióknál nagyobb földrajzi egységre) – így az útmutató szerint nem tekinthetők nem biztonságos célaknak. A népszámlálási adatok szerint több mint 14,17 millió 10–49 éves angol nőre vonatkoznak az adatok. Az országban 420 olyan kórház van, ahol lehetőség van abortusz végzésére. Az útmutató alapján, tehát nincs szükség cellaelnyomásra.

Az angol adatvédelmi biztos azzal is érvelt, hogy a közérdekű adatok nyilvánosságra hozásához fontos érdekek fűződnek: az abortusztörvénynek történő megfelelés ellenőrzése; a közvélemény tájékoztatása arról, hogy hogyan alkalmazzák a törvényt; a szülésorvosok elszámoltathatóságának biztosítása; az Egészségügyi Minisztérium tevékenységének külső ellenőrzése; változások, trendek felismerése; egészségügyi tervezés, a fejlődési rendellenességek arányának követése. Ezek mind olyan érdekek, amelyek szembe állíthatók azzal a másik érdekkal, amely védi az abortuszon átesettek identitását.

A perben sok egyéb szempont is felmerült: például, hogy az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK adatvédelmi irányelvben¹² szereplő személyes adat definíció nem egyezik meg az angol adatvédelmi törvényben szereplővel; a Nemzeti Statisztikai Hivatal útmutatója nem jogi előírás, ezért jogilag nem kötelező azt alkalmazni; az abortusztörvény nem engedi meg személyes adatok közlését a beküldött nyomtatványokról; a statisztikai adatok azon a módon, hogy temérdek más adattal együtt,

¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:hu:HTML>

azokkal összekapcsolva elvezethetnek egyes személyek azonosításához. Az ügy megoldása végül nem az volt, hogy a rendkívül kicsiny újra-azonosítási kockázatot olyan akadállynak tekintik, amely a közérdekű adatokhoz történő hozzáférést lehetlenné teszi. A kockázatok és a társadalmi haszon egyensúlya alapján döntött már az elsőfokú bíróság is, amelyet később teljes mértékben helyben hagyott a másodfokú táblabíróság is.

Az Egyesült Királyság Egészségügyi Minisztériuma kellő elszántsággal védi a személyekre vonatkozó egészségügyi adatait, és ha úgy látja, hogy a nyilvánosságra hozandó táblázatokban szereplő egészségügyi adatok legkisebb mértékben is azonosíthatók, akkor még bíróság előtt is védi az igazát.

Az itt bemutatott ítélet mérőföldkő lehet a további fejlődés irányának kijelölésekor. Miközben folyamatos kétségeink vannak abban a tekintetben, hogy a statisztikai táblázatokban szereplő kis számok mögötti személyek esetleg azonosíthatók, vagy a jövőben azonosíthatók lesznek, a mérleg másik serpenyőjében is fontos társadalmi célok vannak: az információszabadság, a jövőbeli egészségi kilátásaink, a káros jelenségek időben történő észlelése stb. Az ellentmondás az adatvédelem és az információszabadság között nem oldható fel mérlegelés nélkül.

Irodalom

- ALEXIN, Z. [2014]: Does Fair Anonymization Exist? *International Review of Law, Computers & Technology*. Vol. 28. Issue 1. pp. 21–44.
- GARFINKEL, S. L. [2015]: *De-Identification of Personally Identifiable Information*. National Institute of Standards and Technology. Washington, D.C. <http://dx.doi.org/10.6028/NIST.IR.8053>
- ICO (INFORMATION COMMISSIONER'S OFFICE) [2008]: *Freedom of Information Act 2000 (Section 50)*. Decision notice. 28 July. https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/decision-notices/2008/443478/FS_50122432.pdf
- ICO [2014]: *Freedom of Information Legislation and Research Information: Guidance for the Higher Education Sector*. 30 April. <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1133/foi-legislation-and-research-guidance-for-the-higher-education-sector.pdf>
- MCHALE, J. V. – JONES, J. [2012]: Privacy, Confidentiality and Abortion Statistics: A Question of Public Interest? *Journal of Medical Ethics*. No. 38. pp. 31–34.
- MILLARD, C. – HON, W. K. [2012]: Defining 'Personal Data' in e-Social Science. *Information Communication and Society*. Vol. 15. No. 1. pp 66.
- RICHARDSON, M. – BRYAN, M. – VRANKEN, M. – BARNETT, K. [2012]: *Breach of Confidence: Social Origins and Modern Developments*. Edward Elgar Publishing Limited. Cheltenham.
- TUDOR, C. – CORNISHY, G. – SPICER, K. [2013]: Intruder Testing on the 2011 UK Census: Providing Practical Evidence for Disclosure Protection. *Journal of Privacy and Confidentiality*. Vol. 5. No. 2. pp. 111–132. <http://repository.cmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1101&context=jpc>